

Gevolgen coronacrisis voor ondernemers in Flevoland

Resultaten ondernemerspanel | 3-meting *(juni 2021)*

PROVINCIE
FLEVOLAND

VNO-NCW
MIDDEN

Flevoland Werkt!

MKB
Nederland
Midden

Win4All
ECONOMIC BOARD FLEVOLAND

HORIZON

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage van de derde meting van het Flevolandse corona ondernemerspanel. een initiatief van VNO-NCW Midden, MKB-Nederland Midden, de provincie Flevoland, regionaal Werkbedrijf Flevoland en ontwikkelingsmaatschappij Horizon. Dit rapport is de derde in een reeks van drie panelonderzoeken. Het panel is opgezet met als doel input op te halen bij ondernemers om (lokale) overheid te informeren over de behoefte en optimalisering van de hulpmaatregelen en daarmee de economie in Flevoland te ondersteunen.

De coronacrisis heeft ons allemaal geraakt en na de lockdown-periode wordt er nu steeds meer mogelijk. Hoewel het einde in zicht is, zijn de effecten voor ondernemers divers. In het onderzoek is daarom een breed pakket aan vragen meegenomen over onder andere de impact van de crisis op de omzet en de werkgelegenheid van ondernemingen in Flevoland, maar ook over de keuzes om weer te gaan investeren.

Wij danken jullie allen van harte voor het (wederom) meedoen en roepen eenieder op om aan de slag te gaan met de aanbevelingen.

Inhoudsopgave

1. Onderzoekopzet	3
2. Resultaten	5
2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering	6
2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid	16
2.3 Beoordeling economische hulpmaatregelen	22
2.4 Effectiviteit hulpmaatregelen	25
2.5 Behoefte aan andere hulpvormen	26
2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis	27
3. Achtergrondkenmerken	30

Colofon

Het ondernemerspanel en de rapportage zijn opgesteld en uitgevoerd door Right Marktonderzoek.

Heeft u vragen naar aanleiding van deze rapportage of wilt u meer informatie, dan kunt u contact opnemen met VNO-NCW Midden via info@vno-ncwmidden.nl of met Right Marktonderzoek via ghamstra@rightmarktonderzoek.nl.

1. Onderzoeksopzet

1. Onderzoeksopzet

Aanleiding	<p>Omdat de coronacrisis veel impact heeft op ondernemers, is in april 2020 een ondernemerspanel opgezet om de gevolgen van de coronacrisis te monitoren. Inzicht in de ontwikkelingen en de stand van zaken bij het bedrijfsleven kan de lokale overheden helpen om gericht ondersteuning te bieden. De monitor biedt inzicht in de stand van zaken bij het bedrijfsleven, maar ook de behoefte aan hulpmaatregelen en de wijze waarop de geboden hulpmaatregelen worden ontvangen. De overheid heeft een pakket aan hulpmaatregelen opgesteld, maar de vraag is hoe deze hulpmaatregelen door ondernemers worden ervaren en in welke mate dit ze de hulp biedt die ze nodig hebben, maar ook welke andere ondersteuning ze eigenlijk nodig hebben. Door dit op een gestructureerde wijze onder een grote groep ondernemers te monitoren, kan in beeld worden gebracht in hoeverre de geboden hulpmaatregelen daadwerkelijk aankomen en waar eventuele aanpassingen wenselijk zijn.</p>
Doelgroep	<p>De doelgroep wordt gevormd door de ondernemers, gevestigd in de provincie Flevoland. Aan het onderzoek hebben zowel ondernemers met personeel als zzp'ers deelgenomen.</p>
Methode	<p>Het onderzoek is uitgevoerd door middel van online onderzoek en deze derde meting heeft een totale respons van n=438 opgeleverd. De benadering van de ondernemers is via drie verschillende kanalen uitgevoerd:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ ad random telefonische benadering van ondernemers in Flevoland door Right Marktonderzoek, voor deelname aan een online onderzoek (n=249) ▪ een oproep om deel te nemen aan het onderzoek via diverse kanalen van de opdrachtgevers verspreid (n=10) ▪ benadering van deelnemers aan de eerste twee metingen van het ondernemerspanel (n=94). <p>Hiernaast is ook de data van ondernemers uit Flevoland die in mei aan dezelfde monitor in de Regio Zwolle hebben deelgenomen, meegenomen in de analyse (n=85)</p>
Veldwerkperiode	<p>Het veldwerk voor deze derde meting vond plaats van 9 juni tot en met 30 juni 2021. Het veldwerk voor de eerdere metingen is uitgevoerd in de perioden:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ eerste meting: van 10 augustus tot en met 9 september 2020 ▪ tweede meting: van 9 november tot en met 27 november 2020
Weging	<p>De opzet van de monitor is om een zo groot mogelijke groep ondernemers voor het onderzoek te bereiken; de wijze van benadering zorgt er mogelijk voor dat bepaalde groepen in de steekproef onder- of oververtegenwoordigd zijn. Om dit effect op te heffen zijn de resultaten gewogen op basis van sector.</p>
Rapportage	<p>In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek op totaalniveau weergegeven en voorzien van de belangrijkste conclusies. Daarnaast worden opmerkelijke verschillen op basis van bedrijfsomvang, branche of regio tekstueel in de rapportage benoemd. Om de ontwikkelingen door de tijd te monitoren, wordt op verschillende plaatsen in het rapport een vergelijking gemaakt met de resultaten van de eerdere metingen.</p>

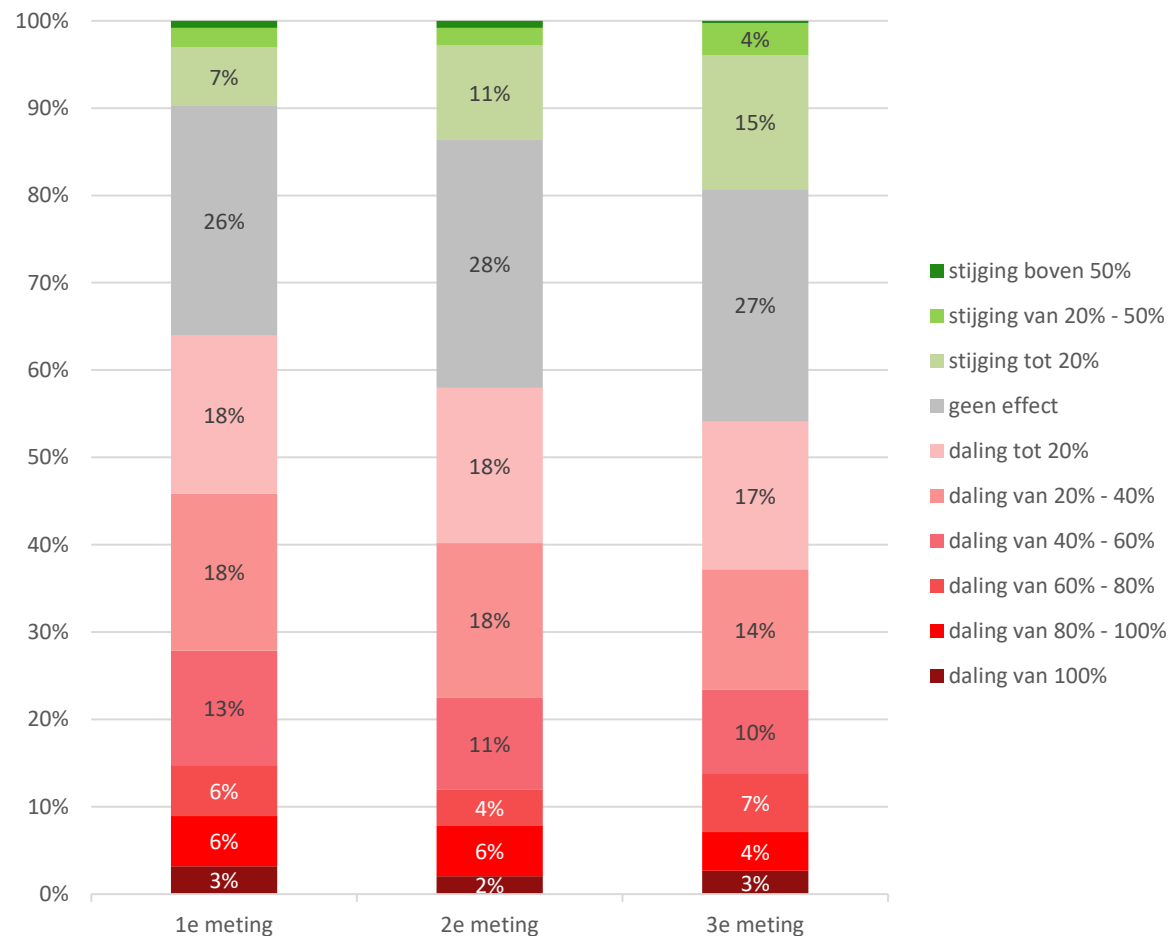
2. Resultaten

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welk effect heeft de coronacrisis tot nu toe op uw omzet ten opzichte van 11 maart 2020?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

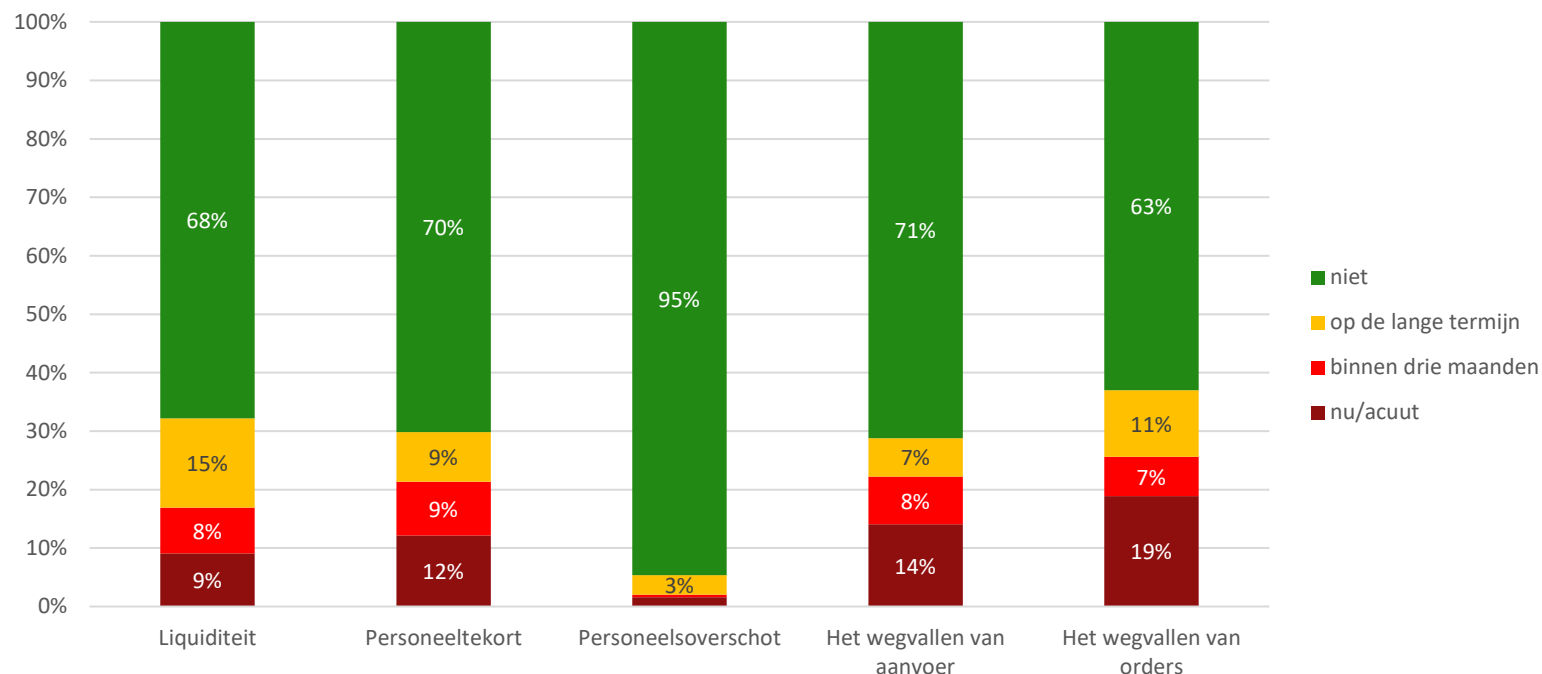

- Bij 54% van de ondernemingen is van omzet nog steeds lager dan voor de coronacrisis. Het percentage ondernemers dat te maken heeft met gedaalde omzet daalt tussen de verschillende meting steeds verder, waar bij de eerste meting het percentage ondernemers met een gedaalde omzet lag op 64%, is dat nu in juni nog 54%. Steeds meer ondernemingen (19%) geven aan dat de omzet hoger ligt dan voor de start van de coronacrisis.
- Ondernemingen actief in de handel en reparatie van auto's (83%), horeca (83%), sport en recreatie (67%) en vervoer en opslag (64%) noemen het meest dat er sprake is van een omzetzdaling ten opzichte van de periode van voor 11 maart 2020. Ondernemingen in bouw- en installatietechniek (65%), industrie (57%) en detailhandel (53%) hebben relatief vaak te maken met een omzetstijging of een omzet die vergelijkbaar met de eerste meting.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Op welke termijn verwacht u dat de onderstaande factoren invloed gaan hebben op uw bedrijfsvoering?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

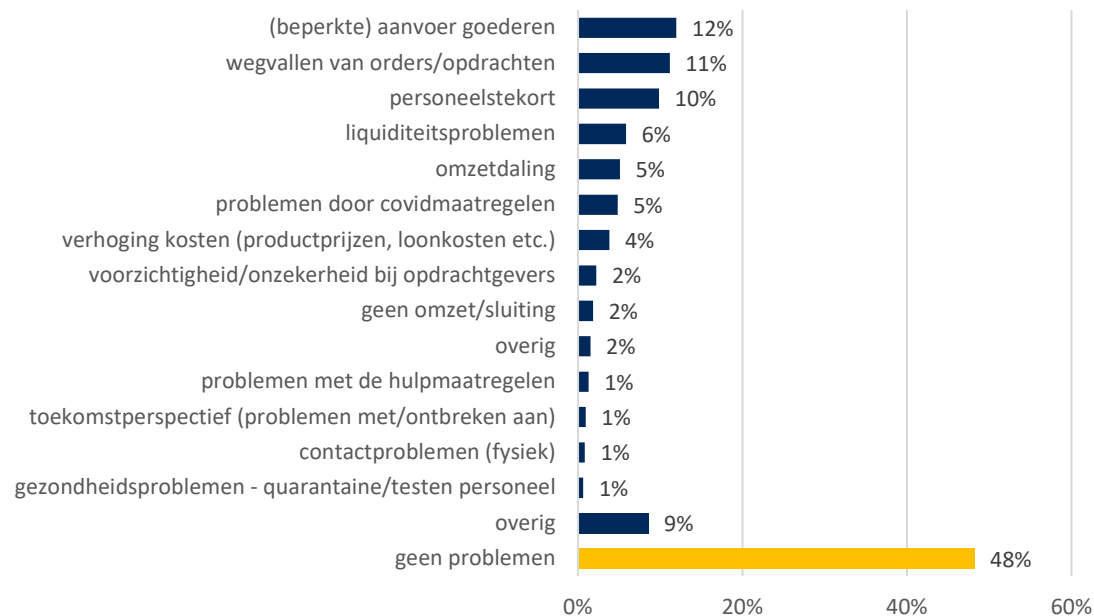
- Ten opzichte van de vorige meting uit november laten alle indicatoren uit de figuur hiernaast een duidelijke verbetering van de economische situatie zien. In november 2020 had of verwachtte 64% van de ondernemingen last (te krijgen) van het wegvallen van orders, nu in juni 2021 geldt dat nog (maar) voor 37%. Ook het percentage ondernemingen met (verwachtte) liquiditeitsproblemen daalde van 51% naar 32%. Het percentage ondernemingen in Flevoland dat te maken heeft of krijgt met problemen rondom de aanvoer van grondstoffen en goederen ligt vergelijkbaar met de situatie in november rond de 30%.
- Op het gebied van personeel is er een verschuiving te zien van een personeelsoverschot (was 20% in november en is nu 5%) naar een personeelstekort. 30% van de ondernemingen heeft of verwacht op termijn problemen met het aantrekken/behouden van personeel, waar dit in november nog bij 25% van de ondernemingen het geval was. Problemen met een tekort aan personeel worden vooral door de ondernemingen met meer dan 25 medewerkers vaak genoemd: ruim de helft van deze onderneming heeft of verwacht binnen 3 maanden hiermee problemen te ondervinden.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

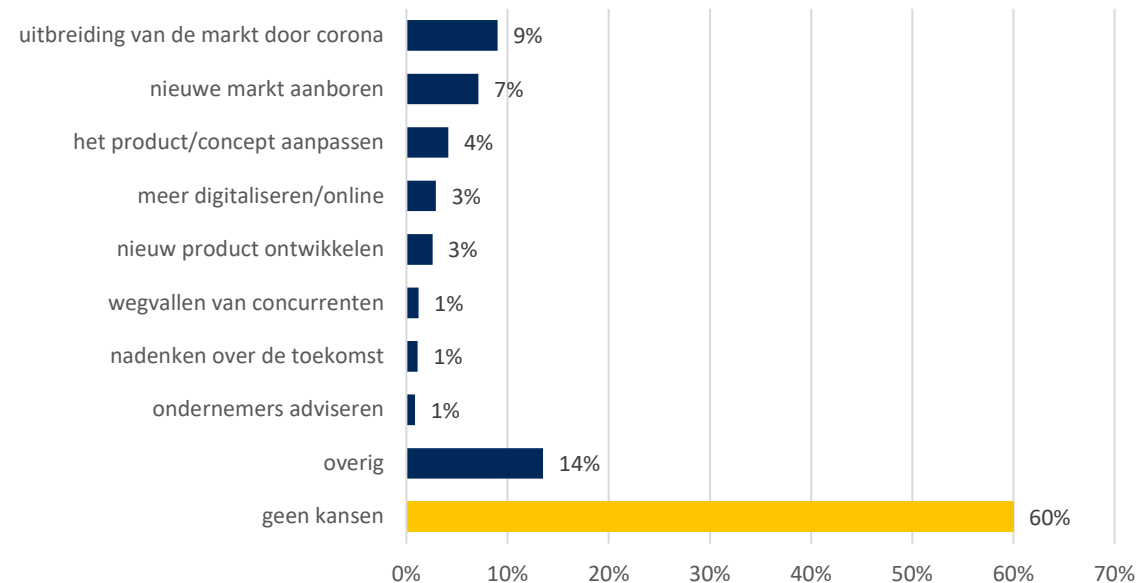
Met welke acute problemen of kansen heeft u, als ondernemer, op dit moment te maken?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

problemen

kansen

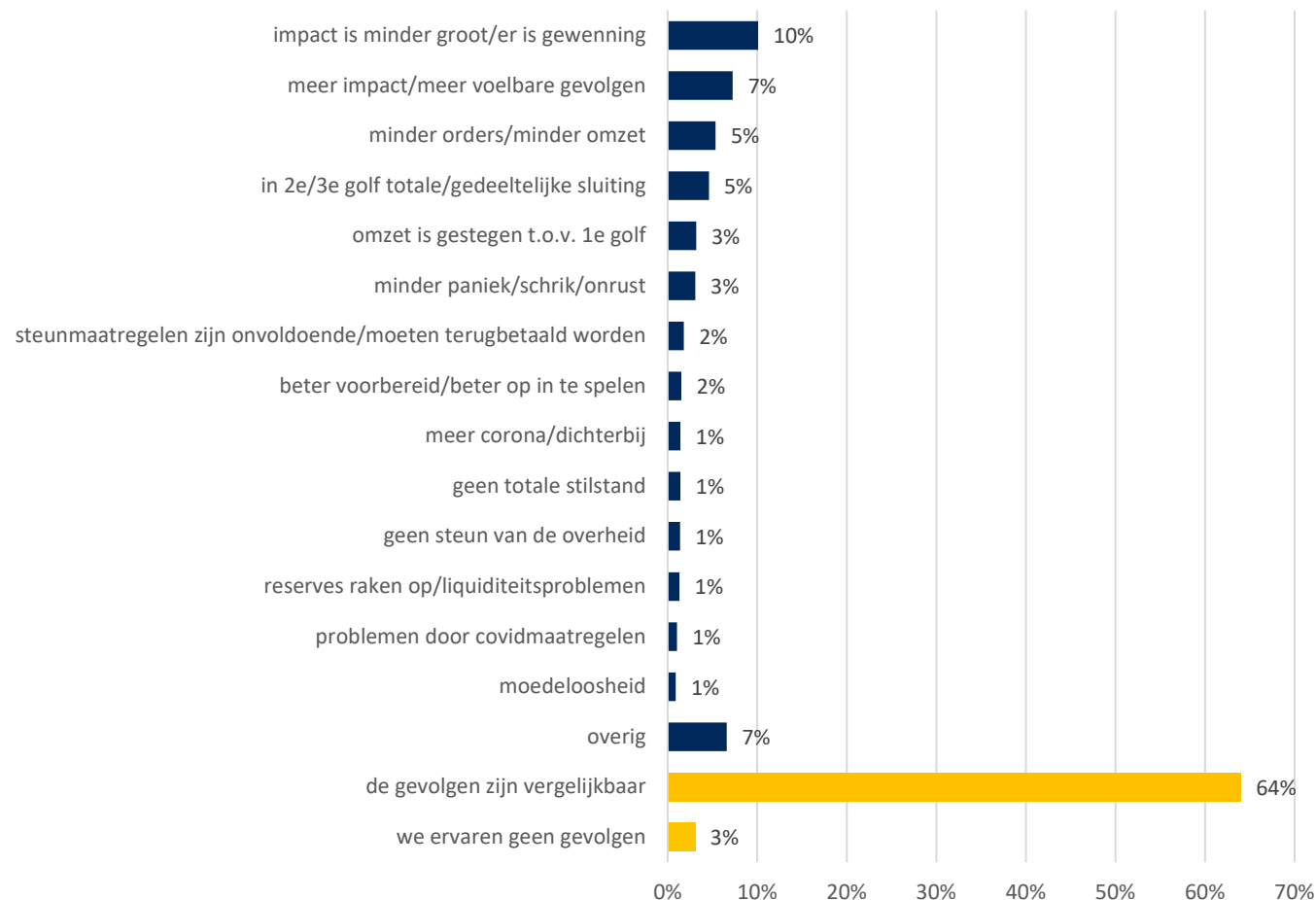
- Het percentage ondernemingen dat 'acut' te maken heeft met problemen lijkt steeds verder af te nemen; de helft van de ondernemingen noemt spontaan geen problemen waar dat in november nog bij 39% van de ondernemingen het geval was. Waar in november het wegvallen van orders en omzetsdaling de meest genoemde problemen waren, zijn daar nu problemen met de aanvoer van goederen en een personeelstekort bij gekomen. Dit sluit aan bij het economisch herstel wat over de gehele linie zichtbaar is.
- Hoewel het merendeel van de ondernemers (nog steeds) geen extra kansen in deze coronaperiode ziet, zijn er ook die een uitbreiding van de markt zien, juist door corona of die hierdoor nieuwe markten hebben kunnen aanboren. Voorbeelden hiervan zijn dat mensen in Nederland blijven voor de vakantie en meer in en om huis hebben geïnvesteerd. Daarnaast wijzen diverse ondernemers op de toegenomen aandacht voor duurzaamheid en gezondheid bij de consument wat voor uitbreiding van de markt heeft gezorgd.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

In welk opzicht verschilt de impact op uw onderneming ten opzichte van de eerste corona-golf in het voorjaar van 2020?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

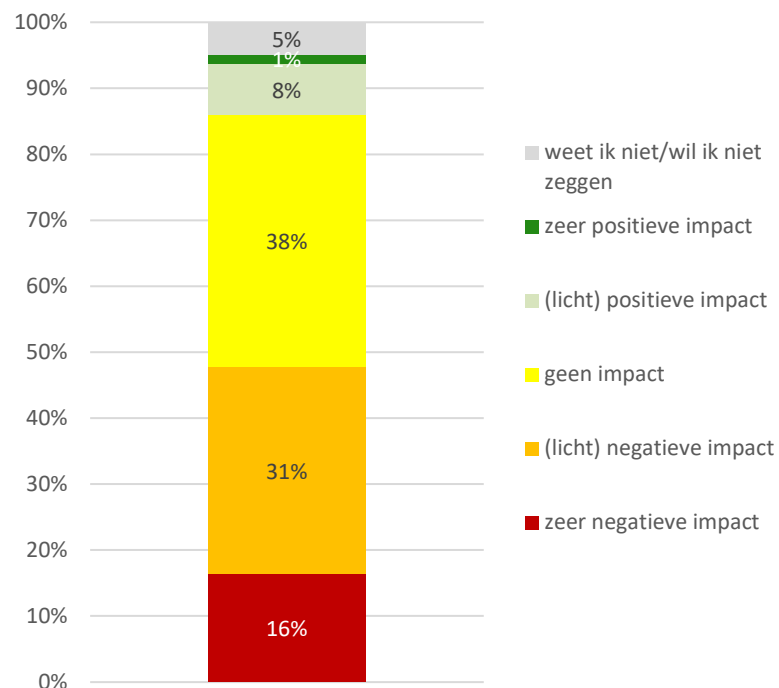

Gevolgen coronacrisis voor branches divers

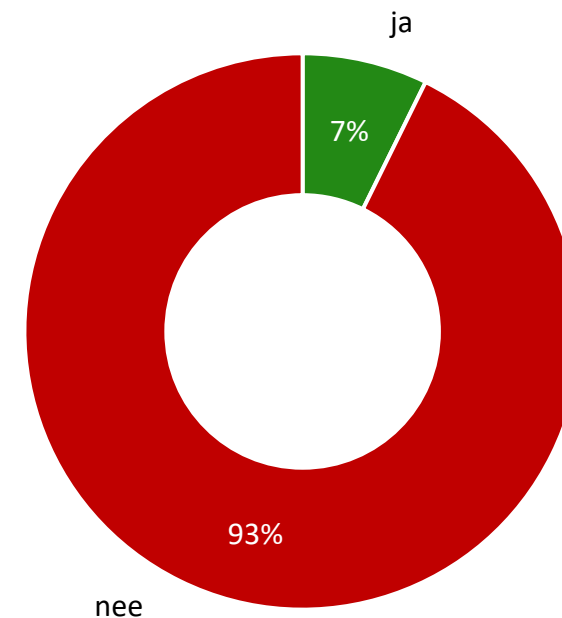
- Voor bijna twee derde van de ondernemingen in Flevoland is de impact van corona nu in juni 2021 vergelijkbaar met de impact in het voorjaar tijdens de zogenaamde eerste golf. Daarnaast geeft een tiende van de ondernemers aan dat de impact minder groot is en dat er gewenning is.
- Voor 7% zijn de gevolgen wel groter. Als redenen worden hierbij genoemd dat de periode langer was en waarbij er in gedurende de eerste golf sprake was van vooruitschuiven van de vraag, was hier in de tweede en derde golf minder sprake van door annulering van orders. Ook wordt genoemd dat de emotionele impact groter was. 5% van de ondernemers noemt als verschil dat de omzet bij de tweede en derde golf lager lag, al dan niet door de (gedeeltelijke) sluiting van winkel of horecagelegenheid.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welke impact heeft de coronacrisis op het eigen vermogen van uw onderneming?
(basis: alle ondervraagden; n=438)

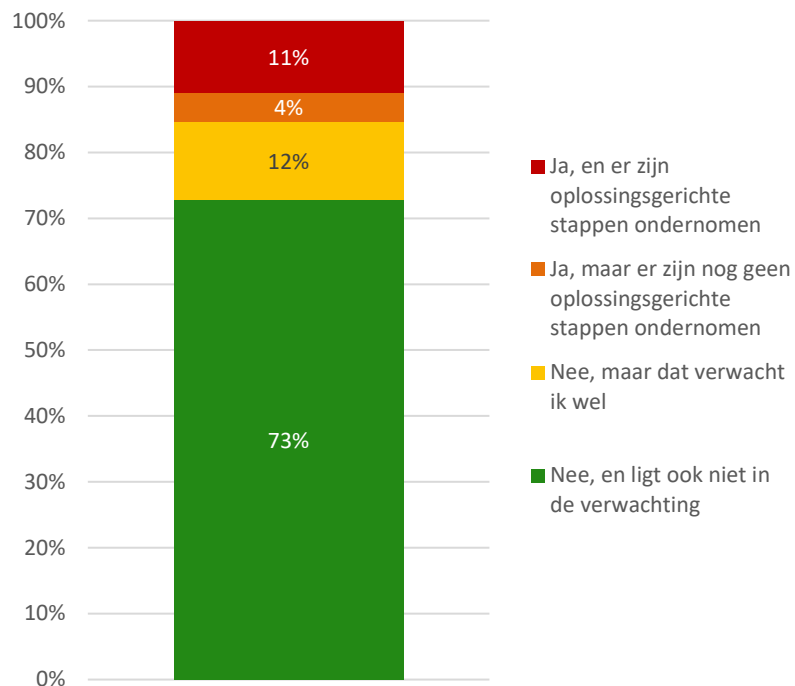
Is uw onderneming naar aanleiding van de coronacrisis nieuwe kredietverplichtingen aangegaan?
(basis: alle ondervraagden; n=438)

- Voor 16% van de ondernemingen heeft de coronacrisis een zeer negatieve impact op het eigen vermogen van de onderneming, hiernaast geldt voor 31% nog eens dat er een licht negatieve impact is. Bij een bijna even groot percentage (47%) is geen sprake van impact op het eigen vermogen of is er zelfs sprake van een licht positief effect.
- Hoewel het percentage ondernemingen dat te maken heeft of krijgt met liquiditeitsproblemen lijkt te dalen en opzichte van de situatie in november 2020 (zie pagina 7), is het percentage ondernemingen dat aangeeft door de coronacrisis nieuwe kredietverplichtingen te zijn aangegaan vergelijkbaar.

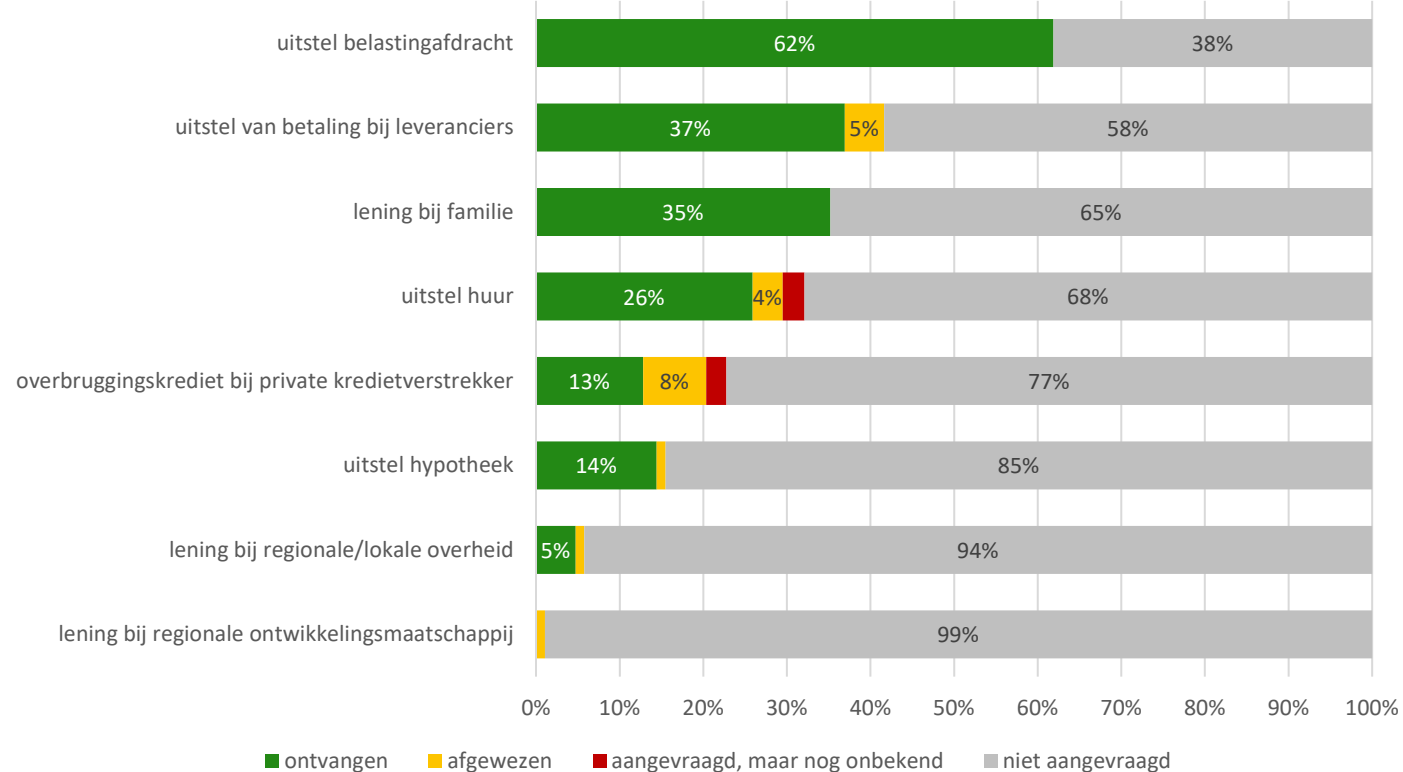
2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Heeft uw onderneming door de coronacrisis liquiditeitsproblemen en daardoor extra leningen/uitstel van betalingen nodig?
(basis: alle ondervraagden; n=438)

Welke stappen heeft u hiervoor ondernomen?

(basis: ondernemers met liquiditeitsproblemen die gezocht hebben naar een oplossing; n=48)

- 15% van de ondernemingen heeft in juni te maken had met liquiditeitsproblemen, zodanig dat er extra leningen of uitstel van betaling nodig is. Dit percentage is vergelijkbaar met de situatie in november 2020. Het percentage ondernemingen dat nog liquiditeitsproblemen verwacht is wel gedaald van 27% naar 12%.
- Oplossingen die voor de liquiditeitsproblemen zijn gezocht, zijn vooral de uitstel van belastingafdracht waar ruim 62% gebruik van heeft gemaakt. Hiernaast is met name geprobeerd om uitstel van betaling bij leveranciers te krijgen (42%), is geld geleend bij familie (35%) en is uitstel van betaling van de huur aangevraagd (32%).

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Welke van de volgende investeringen in uw onderneming worden uit- of afgesteld?

(basis: alle ondervraagden; n=438 – meerdere antwoorden mogelijk)

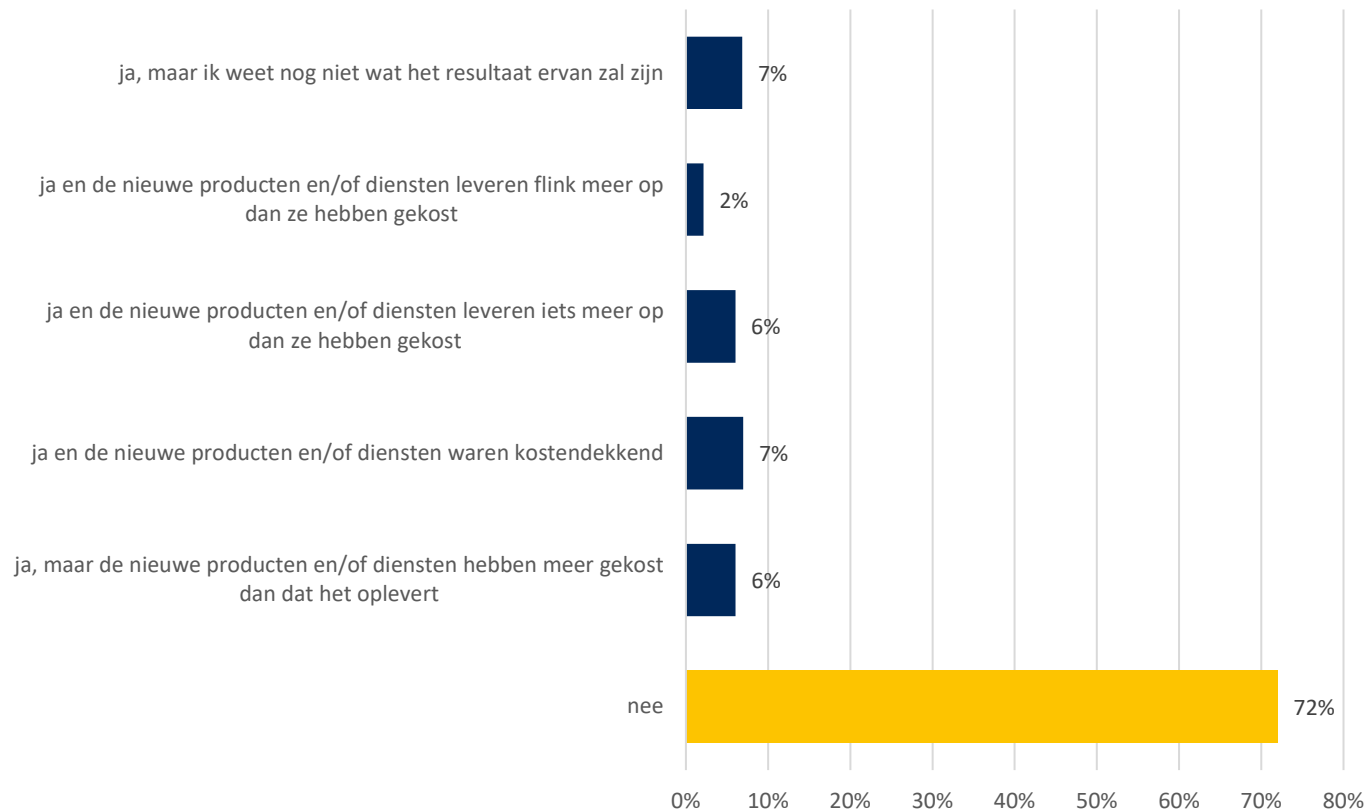

- Steeds minder worden investeringen uitgesteld, in november 2020 gaf 48% van de ondernemers aan investeringen uit te stellen en dat is in juni 2021 gedaald naar 43%. Vervangings- en uitbreidingsinvesteringen worden het meest uitgesteld. Hiernaast worden investeringen in duurzaamheidsoplossingen of onderhoud/verbouwing van bedrijfspanden door 14% van de ondernemingen uitgesteld.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Heeft u nieuwe producten of diensten ontwikkeld als gevolg van de coronacrisis?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

- 28% van de ondernemers in Flevoland heeft geïnvesteerd in de ontwikkeling van nieuwe producten of diensten. Daar waar nieuwe producten of diensten zijn ontwikkeld, was dat voor ruim de helft van de ondernemers in ieder geval kostendekkend. Ongeveer een kwart weet nog niet wat het resultaat ervan zal zijn en voor bijna een even grote groep geldt dat het initiatief vooralsnog minder succesvol heeft uitgepakt, omdat het meer gekost heeft dan dat het heeft opgeleverd.
- In de sectoren handel en reparatie van auto's (8%), bouw- en installatietechniek (15%) en landbouw (beide 17%) zijn het minst pogingen ondernomen om nieuwe producten of diensten te ontwikkelen.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

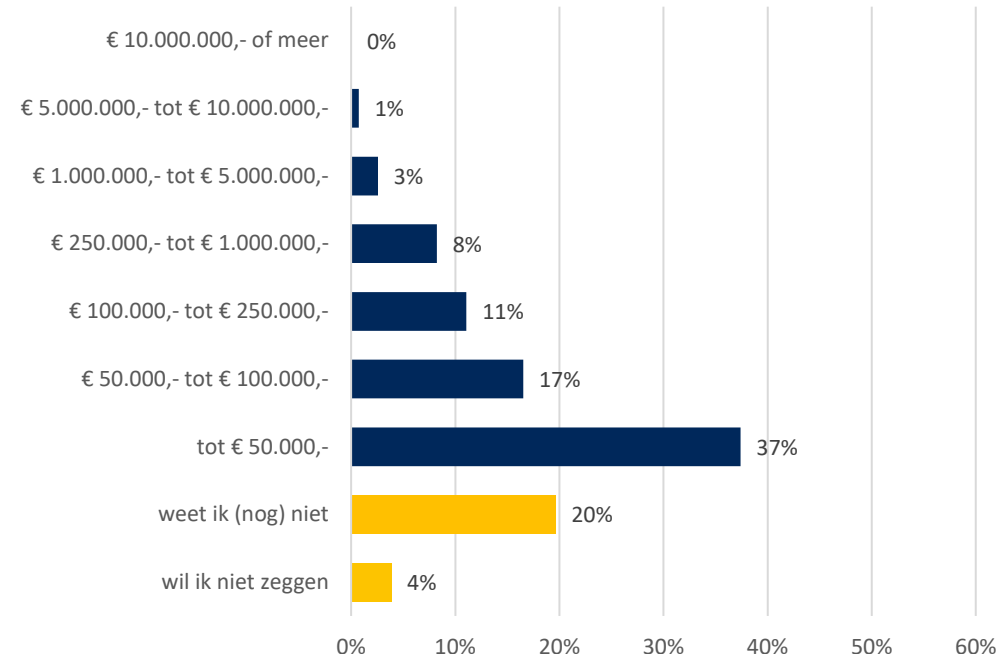
Bent u van plan om het komende jaar investeringen te doen om sterker uit deze crisis te komen?

(basis: alle ondervraagden; n=438 – meerdere antwoorden mogelijk)

Welk bedrag verwacht u dat er met deze investering gemoeid is?

(basis: alle ondervraagden die een investering willen doen; n=205)

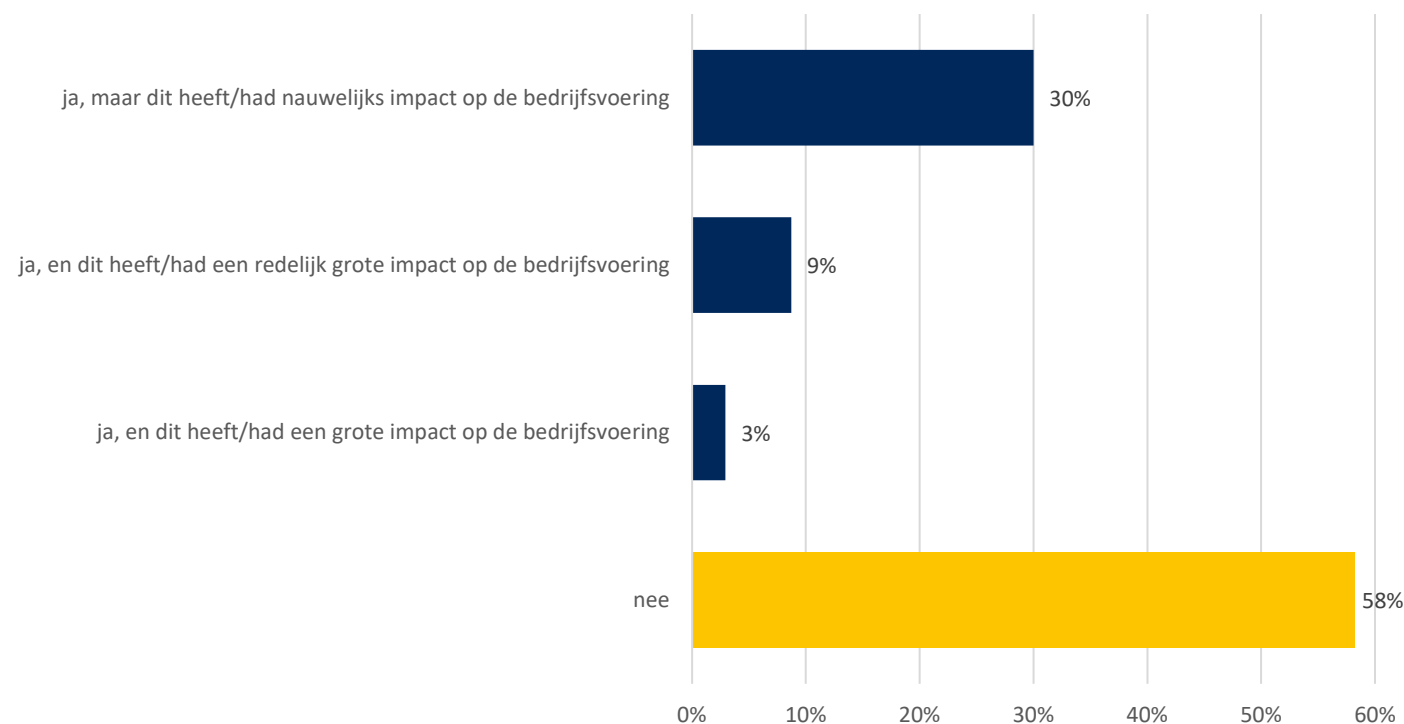

- Iets minder dan de helft van de ondernemingen in Flevoland heeft plannen om het komende jaar te investeren om sterker uit de coronacrisis te komen. De belangrijkste post om in te investeren lijkt personeel: 18% wil investeren in het aantrekken van nieuw personeel en 17% in het opleiden en trainen van personeel. Hiernaast denkt men (meer) te gaan investeren in marketing en automatisering. Het zijn met name de ondernemingen met meer dan 50 medewerkers die relatief vaak (78%) van plan zijn te investeren, zzp'ers en ondernemers met minder dan 6 medewerkers hebben relatief vaak geen investeringsplannen (61%).
- Hoewel de meerderheid denkt aan investeringen tot € 50.000,- (37%) of tussen de € 50.000,- en € 100.000,- (17%), denkt 3% van de ondernemingen meer dan € 1 miljoen te gaan investeren.

2.1 Impact coronacrisis op omzet en bedrijfsvoering

Heeft u zelf of onder uw personeel te maken (gehad) met besmetting met het coronavirus?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

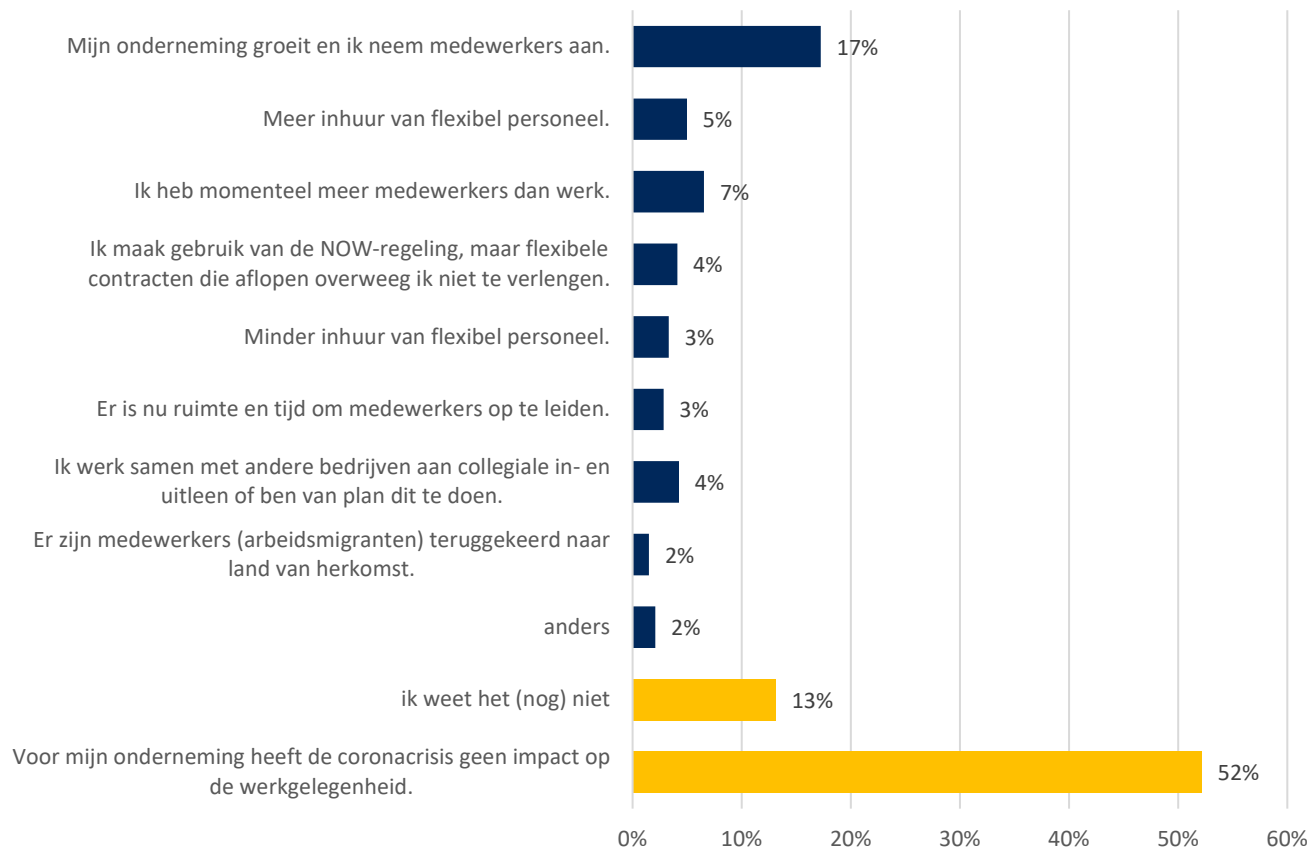

- Ruim 40% van de Flevolandse ondernemingen heeft het afgelopen jaar te maken gehad met besmettingen met het coronavirus onder het personeel. Bij ruim een op de tien ondernemingen was de impact ervan redelijk groot of groot, maar bij het merendeel van de bedrijven waarbij men te maken heeft met besmettingen onder het personeel heeft dit nauwelijks impact gehad.

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid

Welke impact heeft de coronacrisis op de werkgelegenheid binnen uw onderneming op dit moment?

(basis: ondernemingen met personeel; n=347 – meerdere antwoorden mogelijk)

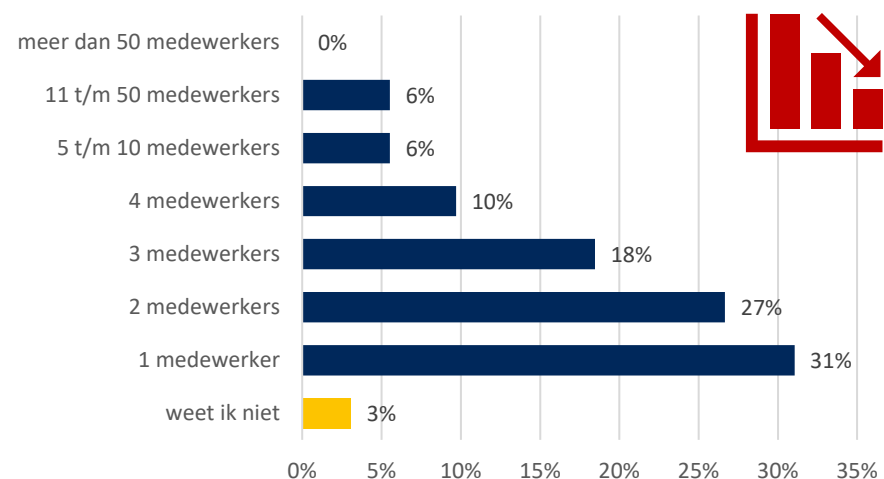
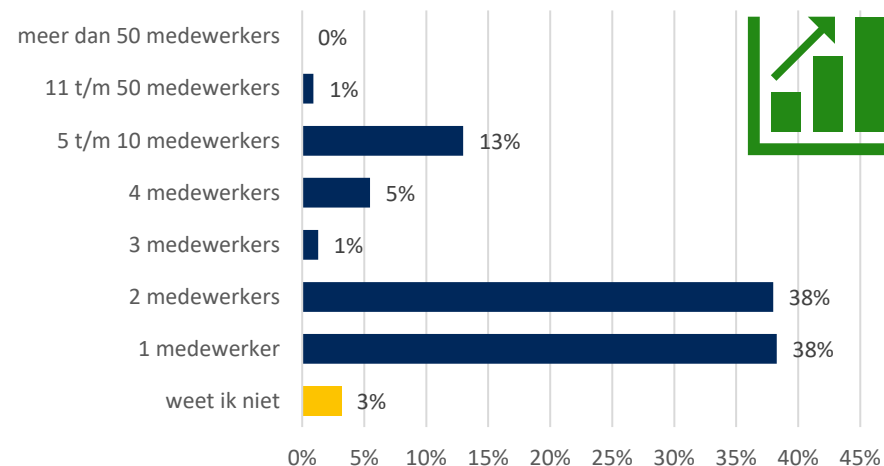
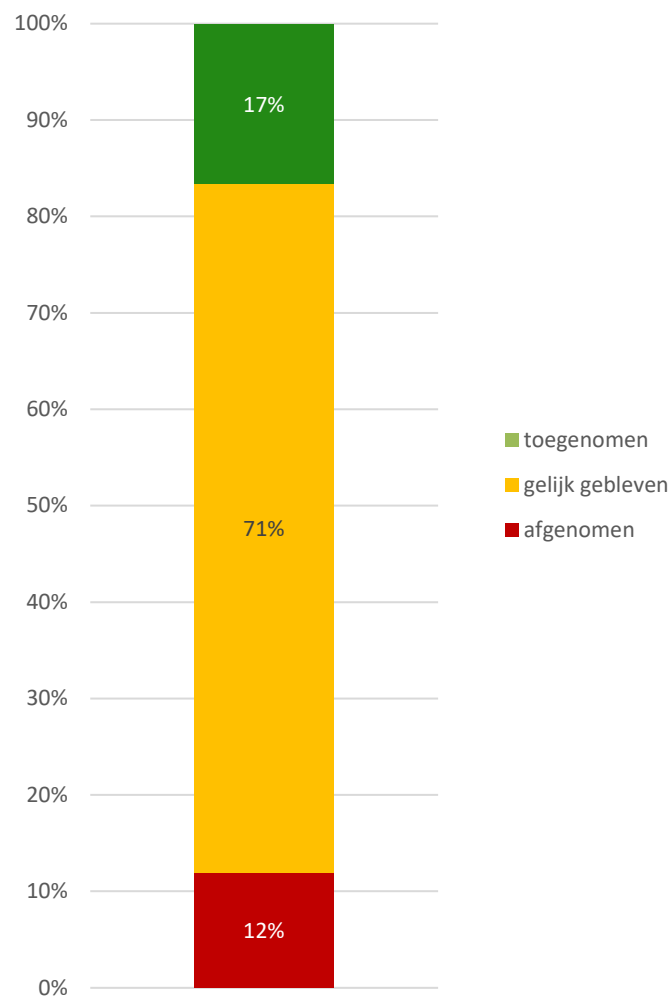
- Ten opzichte van november 2020 neemt de impact die de coronacrisis heeft op de werkgelegenheid binnen de onderneming af; in november gaf 56% aan hiervan de impact te ervaren terwijl dat nu nog bij 48% van de ondernemingen het geval is. Daar waar men wel gevolgen ervaart, verschillen deze wel duidelijk ten opzichte van de vorige meting. Eerder in dit rapport werd al gemeld dat ondernemers moeite hebben of verwachten te krijgen op het gebied van het vinden van gekwalificeerd personeel. Hierop aansluitend noemt hier 17% van de ondernemingen met personeel, dat de onderneming groeit en er ook weer personeel aangenomen wordt. Bij de meting uit november jl. was dit bij 10% van de Flevolandse ondernemingen het geval. Hierop aansluitend huurt 5% van de ondernemingen meer flexibel personeel in en neemt het percentage ondernemingen dat overweegt om flexibele contracten niet te verlengen af van 12% naar 4%.
- Het percentage bedrijven dat momenteel meer medewerkers heeft dan werk (7%), ligt bovendien lager dan bij de vorige meting (17%).

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid – tot nu toe

Is het aantal medewerkers binnen uw organisatie vanaf de start van de coronacrisis in maart van 2020 afgenomen, gelijk gebleven of toegenomen?

(basis: ondernemingen met personeel; n=347 – meerdere antwoorden mogelijk)

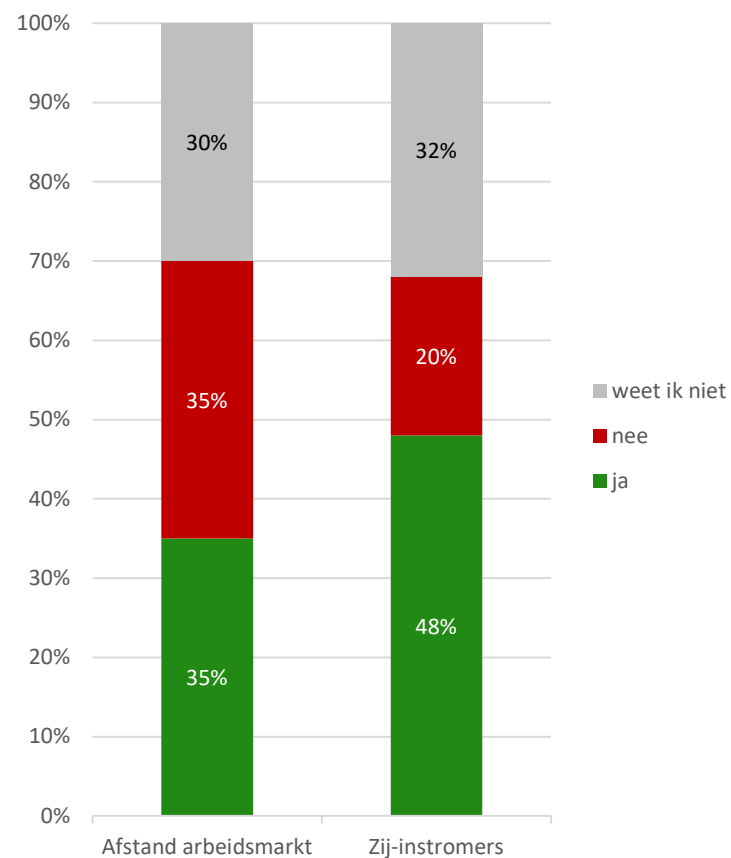
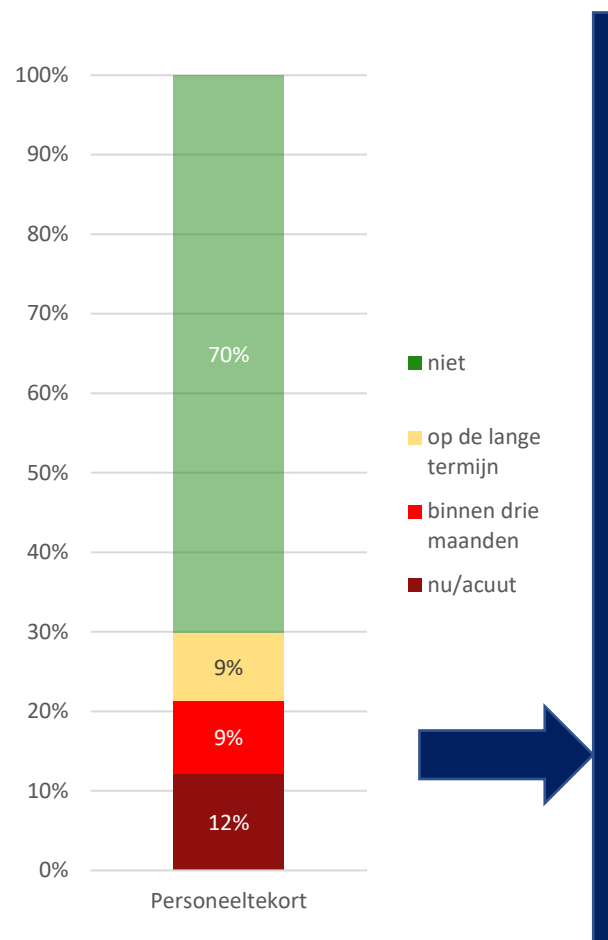

- iets meer dan een tiende van de ondernemers geeft aan dat het aantal medewerkers binnen de onderneming ten opzichte van de start van de coronacrisis is afgenomen, dit is vergelijkbaar aan de tweede meting uit november 2020 toen dat bij 13% van de ondernemingen het geval was. Daar staat tegenover dat het aantal ondernemingen waarbij het personeelsbestand groeide, gestegen is van 13% bij de tweede meting naar 17% in deze meting van juni 2021.
- Ondernemingen in de horeca noemen vaak dat het aantal medewerkers is gedaald (29%), maar ook bij de handel en reparatie van auto's nam het personeelsbestand relatief vaak af (20%). Een stijging van het aantal medewerkers komt vaak voor in de bouw - en installatietechniek (29%) en de zorg (29%).

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid – bedrijven met een (verwacht) personeelstekort

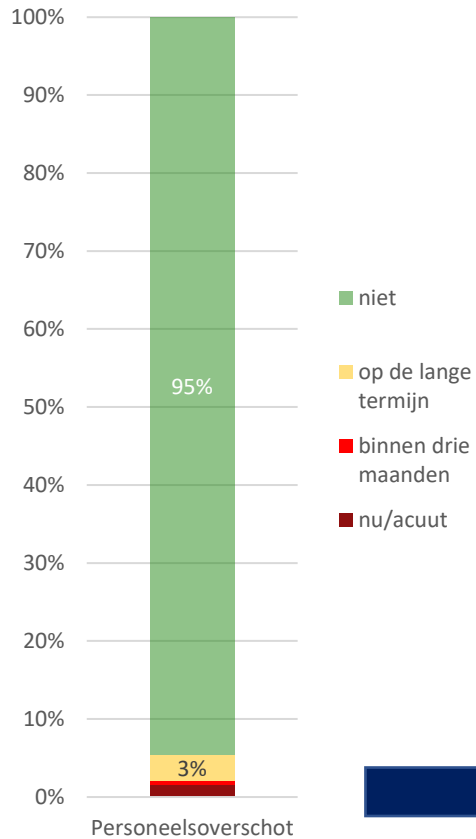
Bent u bereid om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt/of mensen uit andere sectoren (zij-instromers) in te zetten om dit probleem op te lossen?

(basis: ondernemingen met personeel die nu of binnen drie maanden een personeelstekort verwachten)

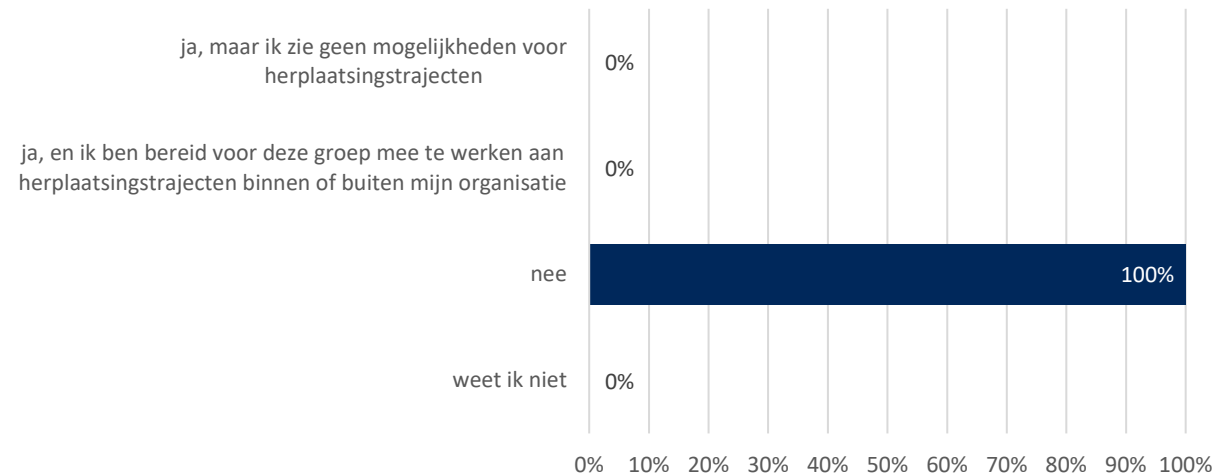
- 21% van de ondernemingen in Flevoland heeft, of verwacht op korte termijn een personeelstekort. Bijna de helft van deze ondernemingen staat ervoor open om dit op te lossen door zij-instromers aan te nemen.
- Voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt lijkt plaats bij een derde van de ondernemers met een dreigend personeelstekort. Een even grote groep geeft aan niet bereid te zijn om het probleem op te lossen door mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in te zetten. Veelgenoemde argumenten hiervoor zijn dat er specifieke kennis of diploma's nodig zijn of dat het werk te specialistisch is. Hiernaast wordt aangegeven dat men over onvoldoende personeel beschikt voor de begeleiding van deze medewerkers.

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid – bedrijven met een (verwacht) personeelsoverschot

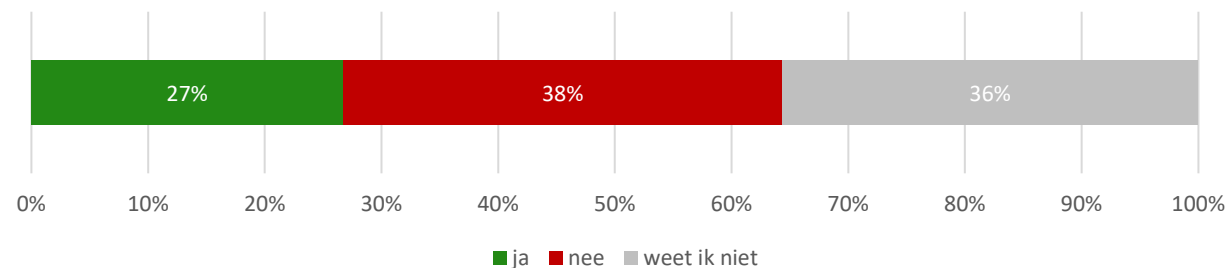
Bevinden zich onder deze boventalligen ook werknemers uit kwetsbare groepen (bijv. banenafpraak)?

(basis: ondernemingen met personeel die nu of binnen drie maanden met een personeelsoverschot te maken hebben)

Bent u bereid om bij deze (medewerker(s)) een mobiliteitsverband aan te gaan?

(basis: ondernemingen met personeel die nu of binnen drie maanden met een personeelsoverschot te maken hebben)

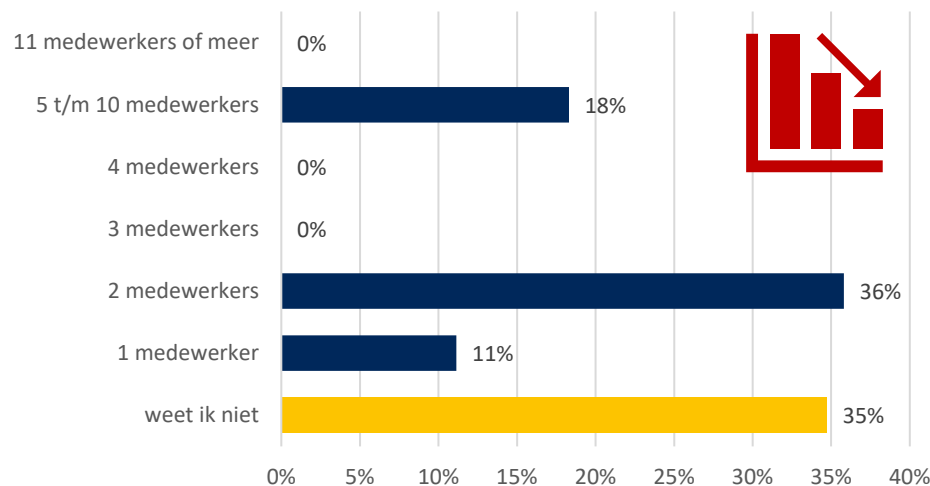
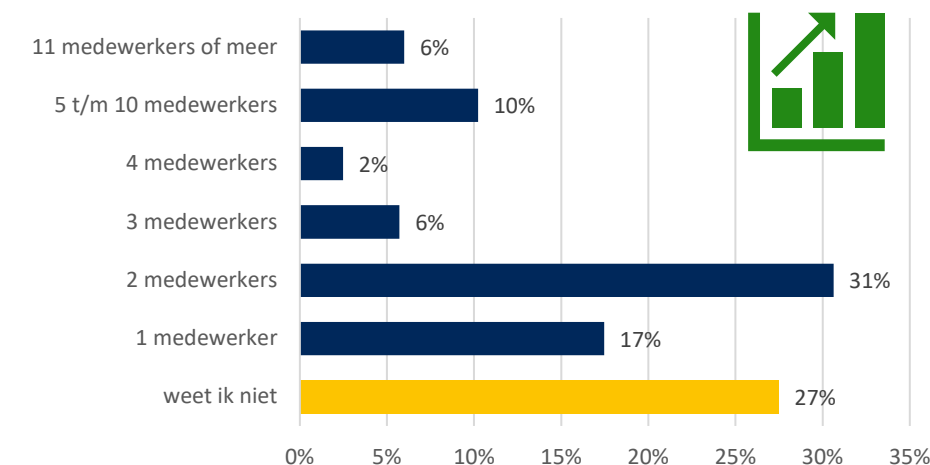
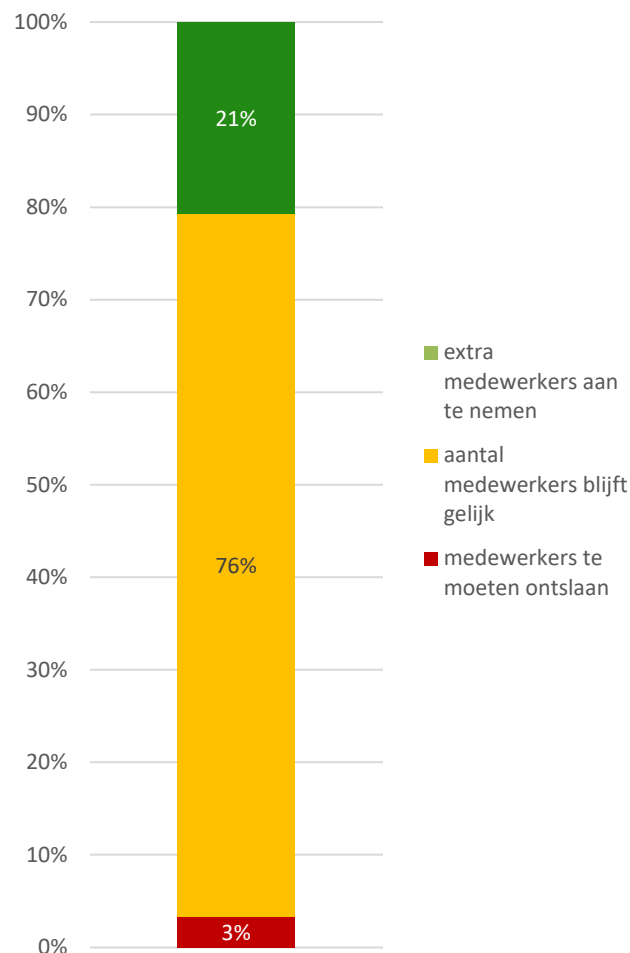

- Maar weinig (2%) van de Flevolandse ondernemingen heeft nu of op korte termijn te maken met een personeelsoverschot. In geen van gevallen gaat het om medewerkers uit kwetsbare groepen.
- Ruim een kwart van de ondernemers die personeelsoverschot verwacht, is bereid om een mobiliteitsverband aan te gaan om deze medewerkers aan ander werk te helpen.

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid – verwachting komende halfjaar

Welke gevolgen verwacht u van de coronacrisis op de werkgelegenheid binnen uw onderneming voor het komende halfjaar? Ik verwacht ...

(basis: ondernemingen met personeel; n=347 – meerdere antwoorden mogelijk)

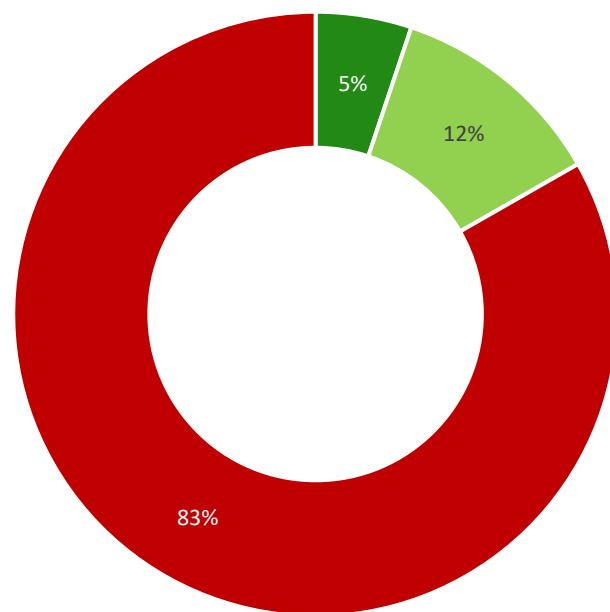

- Ondernemers verwachten dat de werkgelegenheid binnen ondernemingen stabiel blijft (76%) of zal groeien (21%). 3% van de ondernemers verwacht dat ze medewerkers moet ontslaan. Bij de voorgaande meting in november 2020 was dit nog 13%.
- De ondernemingen met meer dan 10 medewerkers geven relatief vaak aan (40%) extra medewerkers te zullen aannemen.
- 34% van de industriële ondernemingen, 26% van de ondernemingen in de bouw- en installatietechniek en 24% van de horecaondernemingen verwachten extra medewerkers aan te zullen nemen.

2.2 Impact coronacrisis op de werkgelegenheid

Overweegt u vanwege de coronacrisis weer in loondienst te gaan?

(basis: alle zzp'ers; n=91)

■ ja, ik overweeg volledig in loondienst te gaan ■ ja, ik overweeg gedeeltelijk in loondienst te gaan ■ nee, ik blijf zzp'er

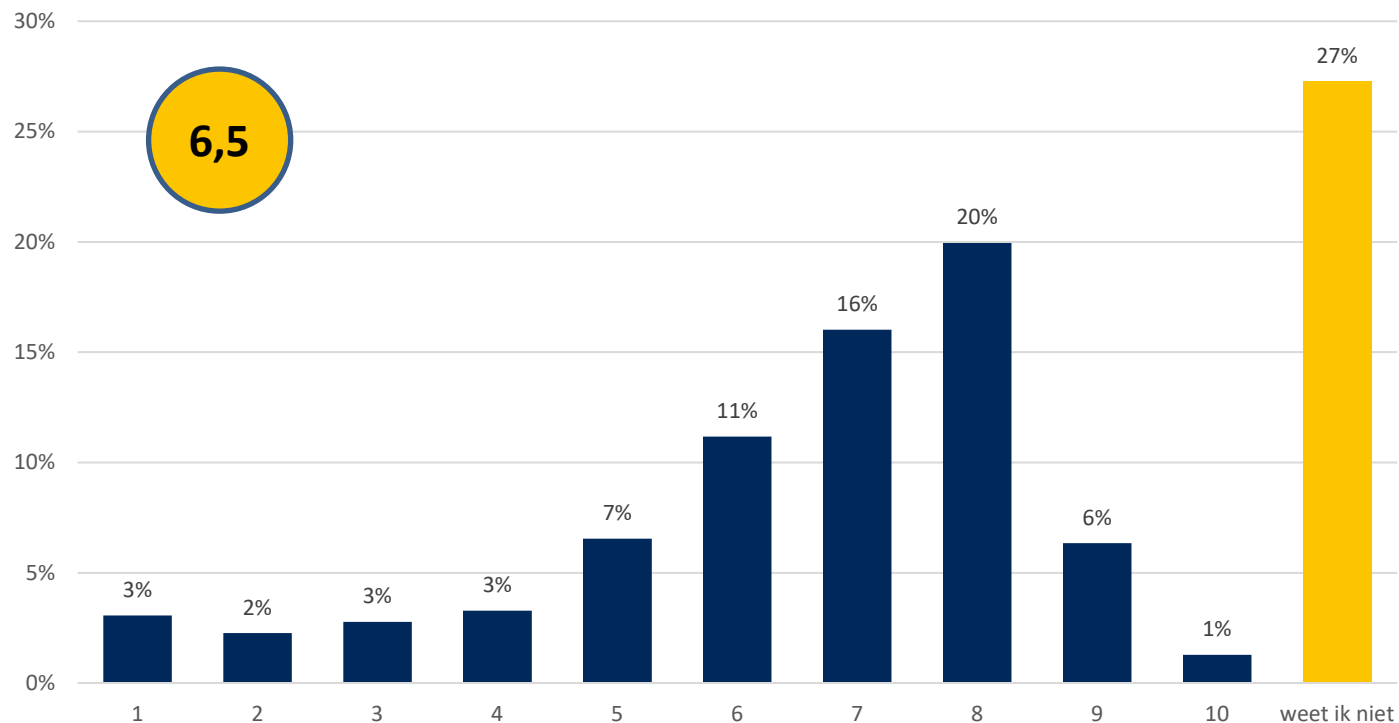
- Van de zzp'ers overweegt bijna 17% in de toekomst weer (gedeeltelijk) in loondienst te gaan. Dit percentage is vergelijkbaar aan de situatie in november 2020 toen 18% overwoog nog weer (gedeeltelijk) in loondienst te gaan. Het percentage dat overweegt om weer volledig in loondienst te gaan ligt met 5% iets hoger (was 3% in november 2020).

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

De overheid heeft hulpmaatregelen ingesteld om ondernemers steun te bieden tijdens de coronacrisis.

Met welk rapportcijfer beoordeelt u deze hulpmaatregelen in het algemeen?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

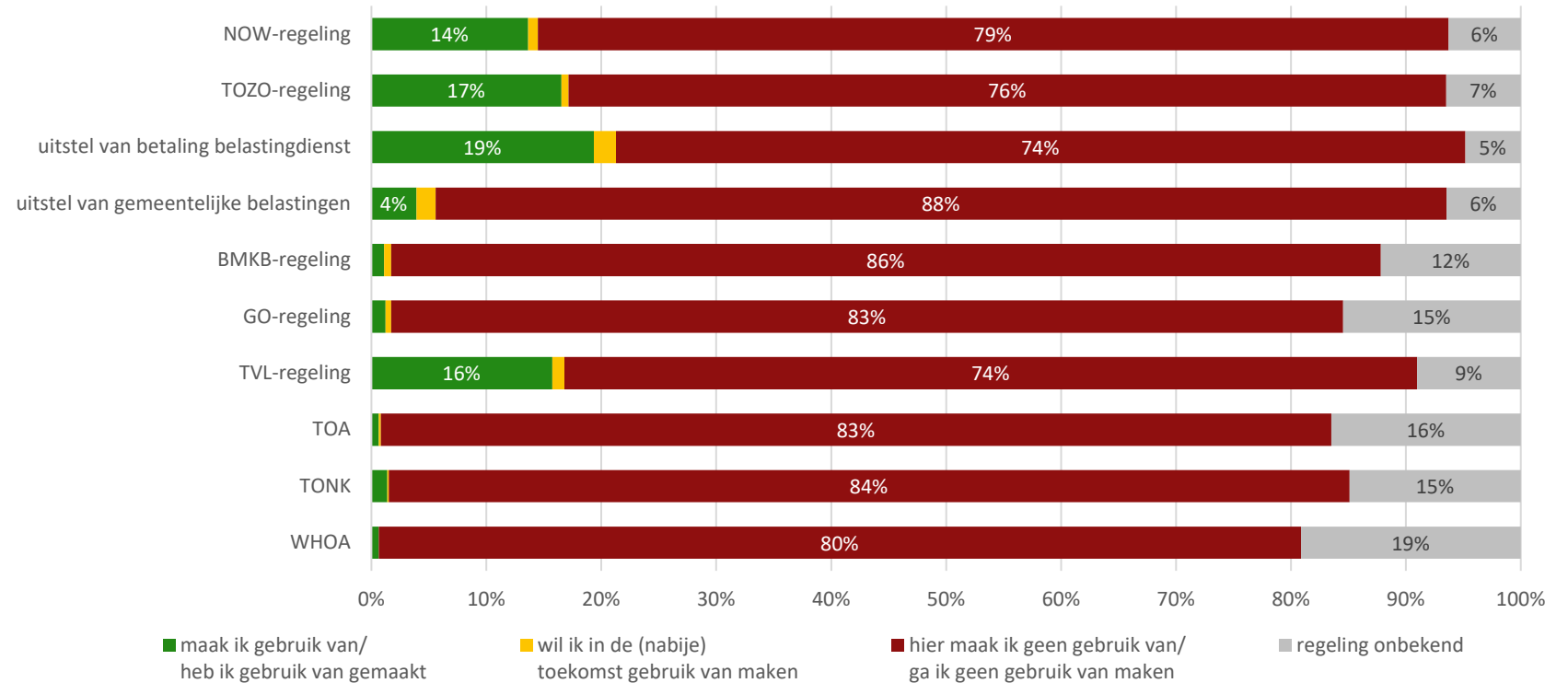
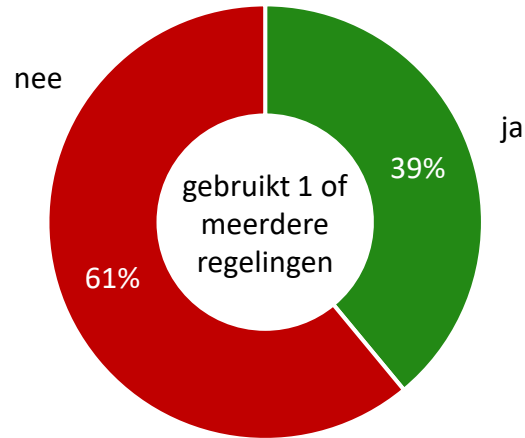

- De waardering voor de hulpmaatregelen neemt iets af. Waar men in november 2020 nog een gemiddeld rapportcijfer van 6,8 gaf, ligt dat in juni 2021 op een 6,5. 18% van de ondernemers geeft de hulpmaatregelen een onvoldoende. De waardering van ondernemingen die gebruikgemaakt hebben van de economische hulpmaatregelen is vergelijkbaar (6,4) met die van de ondernemingen die er geen gebruik van hebben gemaakt (6,5).

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

Maakt u gebruik van de volgende beschikbare maatregelen?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

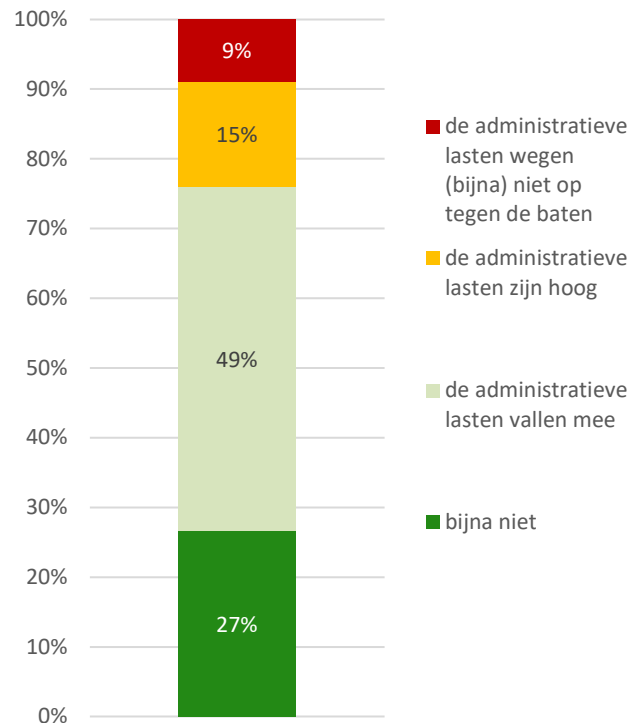

- Het gebruik van de regelingen neemt steeds verder af, van 50% bij de eerste meting, naar 46% bij de tweede meting en nu in juni 2021 maakt nog 39% gebruik van de beschikbare regelingen. Van de beschikbare regelingen wordt het meest gebruikgemaakt van de uitstel van betalingen aan de belastingdienst, de TOZO- en TVL-regeling en de NOW-regeling. Logischerwijs wordt er met name in de horeca veel gebruikgemaakt van de regelingen (79%). In de bouw- en installatietechniek maakt slechts 25% gebruik van de beschikbare regelingen.
- Met name het gebruik van de NOW-regeling neemt af (was 30%), wel wordt er meer gebruikgemaakt van de TVL-regeling (was 6%).

2.3 Beoordeling hulpmaatregelen

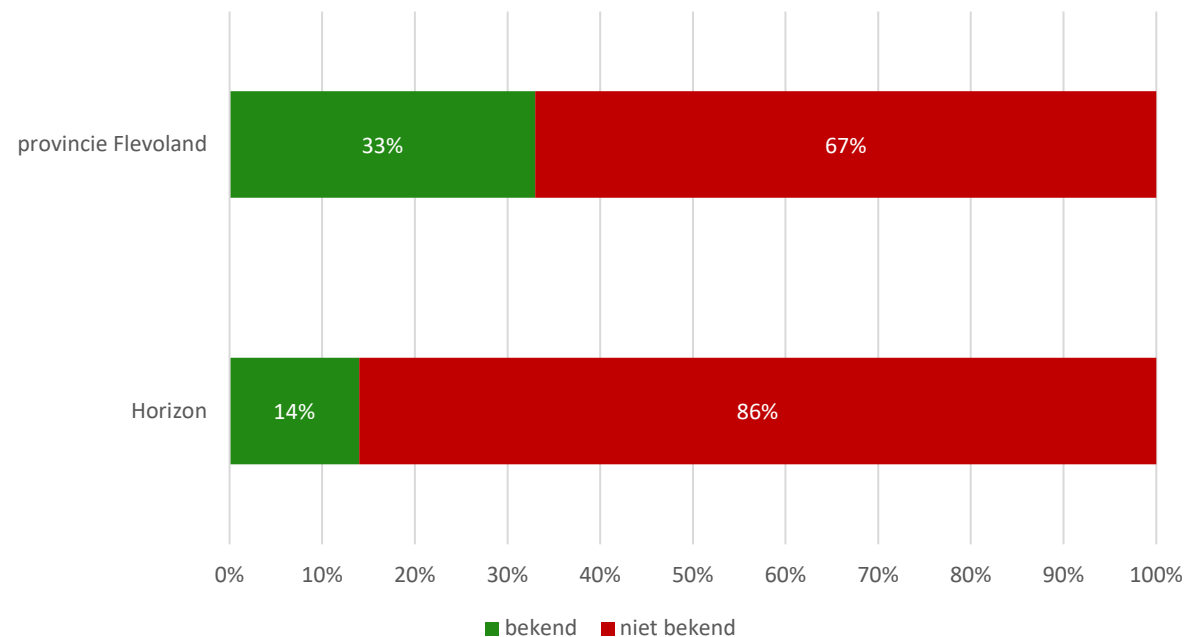
In hoeverre ervaart u administratieve lasten bij de aanvraag, toekenning en verantwoording van de hulpmaatregelen?

(basis: ondernemingen die gebruikmaken van een hulpmaatregel; n=172)

Bent u bekend met steunmaatregelen die onderstaande partijen bieden voor de ondersteuning tijdens de coronacrisis?

(basis: alle ondervraagden)

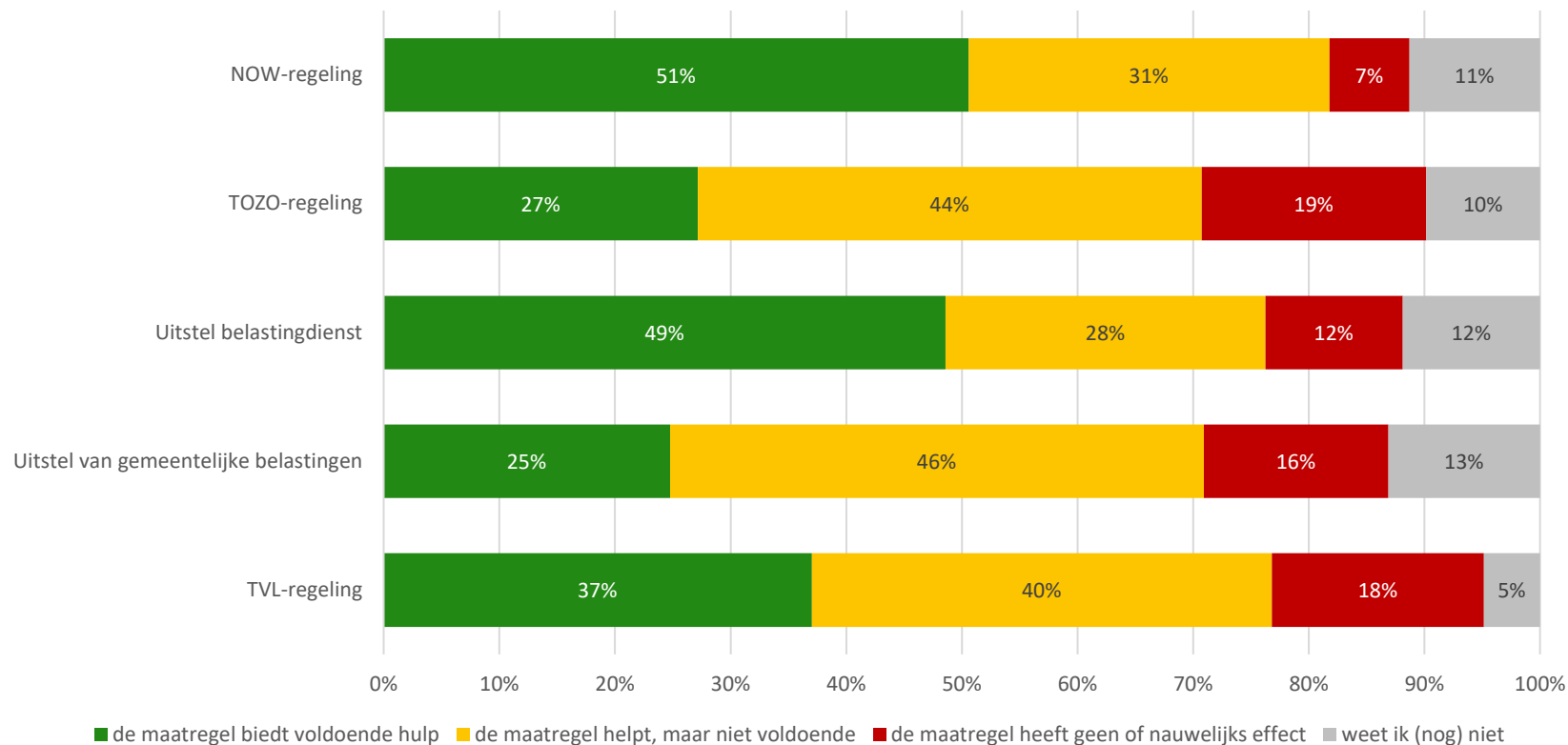
- Een ruime meerderheid van de ondernemers die gebruikmaakt van de economische hulpmaatregelen ervaart niet teveel administratieve lasten bij de aanvraag, toekenning of verantwoording ervan. 76% van deze ondernemers vindt dat het meevalt of ervaart bijna geen administratieve lasten. Voor 9% geldt dat deze lasten zo hoog zijn, dat ze bijna niet opwegen tegen de baten.
- Aan de ondernemers is gevraagd of zij bekend zijn met hulpmaatregelen van de provincie of Horizon. Een derde van de ondernemingen kent ondersteunende maatregelen van de Provincie en 14% is bekend met ondersteunende maatregelen door Horizon.

2.4 Effectiviteit hulpmaatregelen

In hoeverre biedt deze maatregel u de hulp die u nodig heeft?

(basis: ondernemingen die gebruikmaken van een hulpmaatregel (alleen hulpmaatregelen die door 4% of meer worden gebruikt staan weergegeven))

- Ondernemingen die gebruikmaken van een of meerdere verschillende economische hulpmaatregelen, zijn van mening dat de maatregelen helpen, maar dat de hulp in veel gevallen niet voldoende is. Uitzondering hierop zijn de NOW-regeling en de uitstel van de belastingdienst. Respectievelijk 51% en 49% van de gebruikers van deze regelingen vindt dat de maatregel voldoende helpt.

2.5 Behoeftte aan andere hulpvormen

Aan welke vorm(en) van ondersteuning heeft u voor uw onderneming het meest behoefte, nu de omstandigheden weer veranderen en er op veel gebieden weer meer mogelijk is?

(basis: alle ondervraagden; n=438 : kenmerkende citaten)

Kwijtschelding van belastingen. Nu gaat inlopen nog jaren duren, waardoor je effectief voor de belastingdienst werkt i.p.v. voor jezelf.

Een soepele regeling met de terug te betalen BTW en eventueel NOW.

* Een TVL die de kosten echt hadden gedekt. * Dat Gemeenten en Provincie bij de lokale ondernemers kopen; ik heb ze niet gezien.

Duidelijkheid en rechtvaardigheid in beleid.

Subsidie op investeringen, reserves zijn aangesproken dus duurzame investeringen moeten nu uitgesteld worden.

Het vinden van personeel.

Zichtbaarheid kunnen vergroten en netwerken, pitches draaien.

Positieve branding provincie Flevoland om inwoners en arbeidskrachten aan te trekken.

Het zou prettig zijn, als er naar de omstandigheden van het bedrijf wordt gekeken bij het toekennen van de Subsidieregelingen. Er zijn veel bedrijven die buiten de boot vallen.

Een eerlijkere verdeling van de steunmaatregelen. Er gaat teveel mis met het overheidspotje. Het is vechten tegen de bierkaai om je gelijk te halen, moedeloos word je ervan.

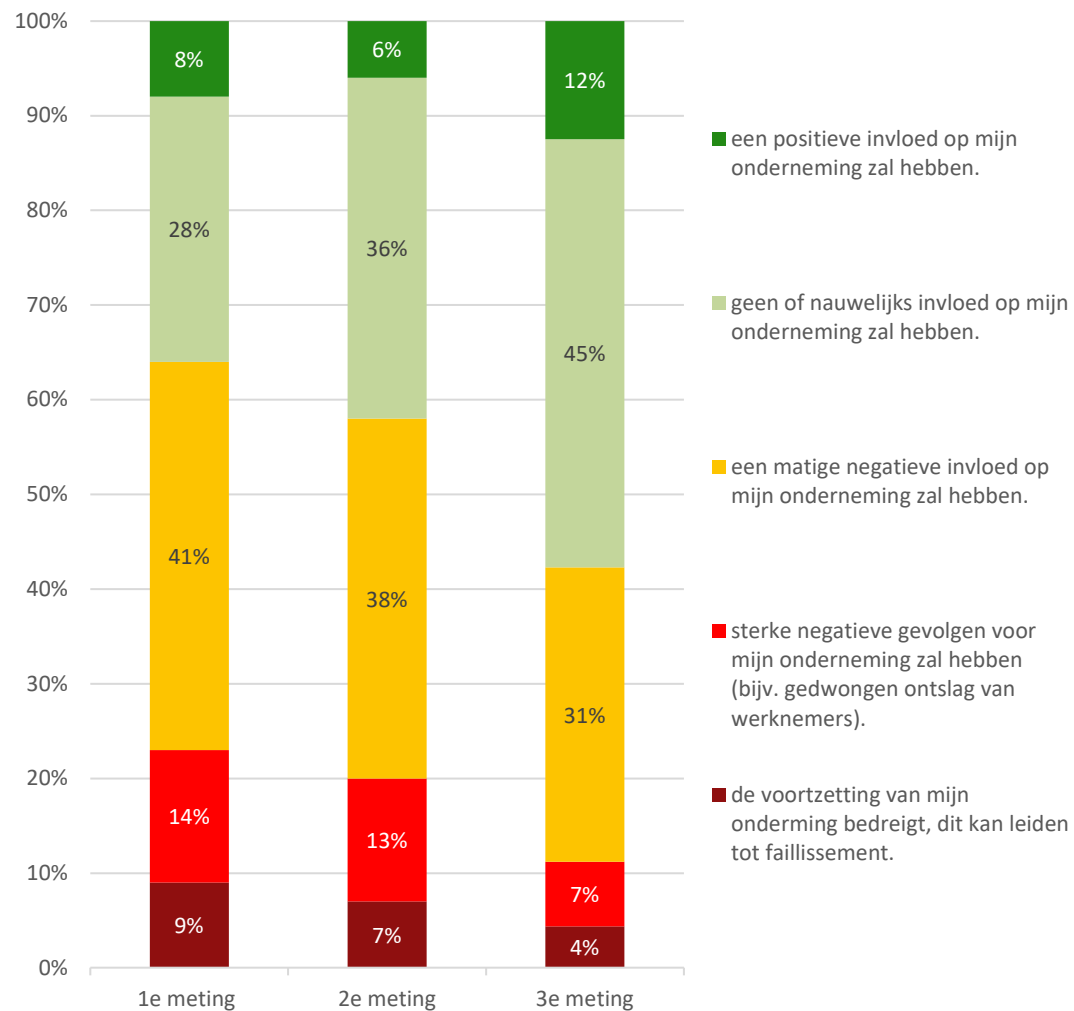
Minder administratieve verplichtingen voor het MKB en ZZP-ers. Als ik weer personeel in dienst wil nemen, veel minder belerende maatregelen vanuit overheid en CAO's.

Positieve branding provincie Flevoland om inwoners en arbeidskrachten aan te trekken.

Ruimte van de gemeente.

2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis

Ik verwacht dat de coronacrisis ...
(basis: alle ondervraagden; n=438)

- Ruim 40% van de ondernemingen verwacht dat de coronacrisis een negatieve invloed op de onderneming zal hebben, maar dit percentage is dalende

De groep ondernemers die negatieve gevolgen van de coronacrisis verwacht te ondervinden in de toekomst is gedaald naar 43%, waar dat een jaar eerder in het begin van de coronacrisis nog voor 74% van de ondernemingen gold. Van de ondernemers denkt 45% van de ondernemers dat de coronacrisis geen of nauwelijks invloed op de onderneming zal hebben en 12% verwacht dat het zelfs wel een positieve invloed op de onderneming kan hebben. Ondanks de positieve ontwikkeling van dit sentiment is er toch ook nog een groep van 4% van de ondernemers die verwacht dat de coronacrisis er uiteindelijk voor kan zorgen dat het voortzetten van de onderneming ernstig bedreigd wordt. Opvallend is dat geen van de ondernemingen met meer dan 25 medewerkers sterke negatieve gevolgen of een faillissement verwacht.

- Binnen de horeca is het percentage ondernemingen dat aangeeft dat het voortzetten van de onderneming bedreigd wordt 21%.

2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis

Percentage ondernemers dat verwacht dat de coronacrisis de voortzetting bedreigt – naar branche

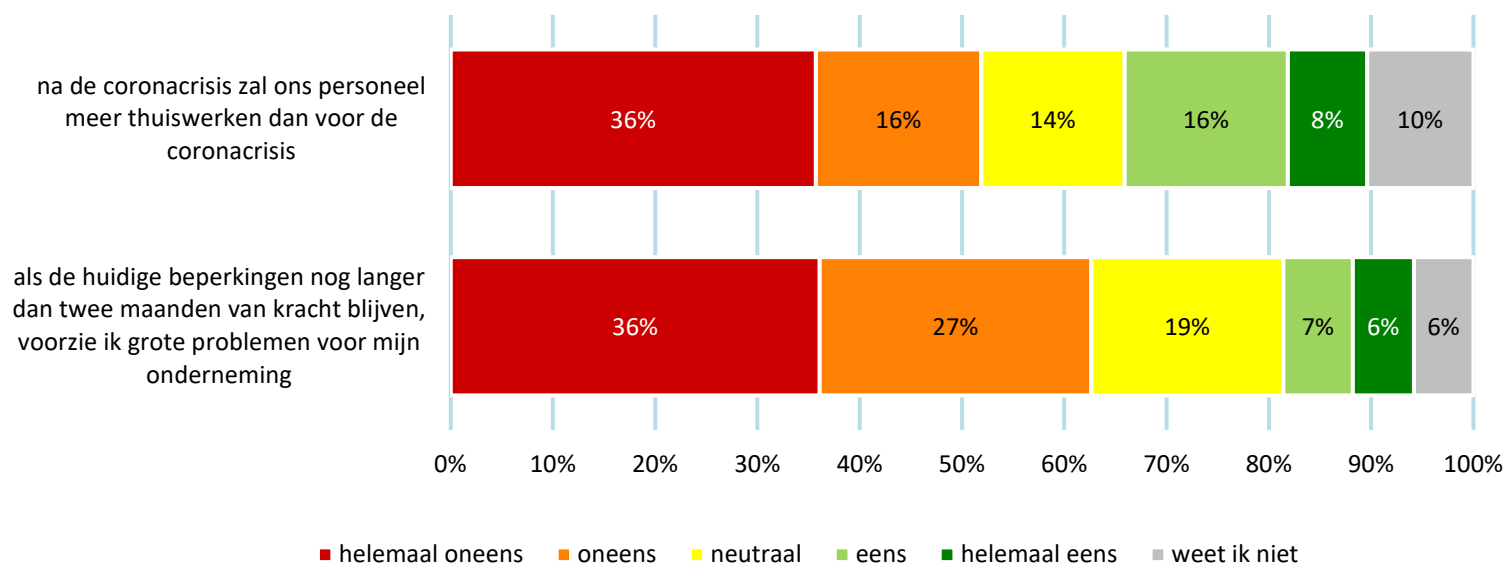
(in onderstaande tabellen zijn alle branches opgenomen waarvan er minimaal 20 ondernemingen aan het onderzoek hebben deelgenomen)

branche	n	%
industrie (SBI 10 tot 33)	44	2%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	40	3%
groothandel (SBI 46)	54	4%
detailhandel (SBI 47)	53	2%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	24	21%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	87	3%
zorg (SBI 86 tot 88)	20	0%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	26	4%

2.6 Verwachte gevolgen coronacrisis

In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

(basis: alle ondervraagden; n=438)

- Tot slot zijn er nog een aantal stellingen aan de ondernemers voorgelegd. Over de stelling of er na de crisis meer thuisgewerkt zal worden dan voor de coronacrisis, is ruim de helft van mening dat dat niet het geval zal zijn. Voor een kwart van de ondernemingen geldt dat wel.
- Als de tijdens de derde meting geldende maatregelen van kracht zouden blijven, dan verwacht 13% grote problemen. Een grote meerderheid geeft echter aan dat dat niet voor grote problemen voor de onderneming zal zorgen.

3. Achtergrondkenmerken

3. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

aantal medewerkers	n	%
geen (zzp'er/zelfstandige)	91	21%
1 medewerker	32	7%
2 t/m 5 medewerkers	145	33%
6 t/m 10 medewerkers	56	13%
11 t/m 25 medewerkers	67	15%
26 t/m 50 medewerkers	19	4%
51 t/m 250 medewerkers	25	6%
meer dan 250 medewerkers	3	1%
totaal	438	100%

Gemeente	n	%
Almere	113	26%
Dronten	80	18%
Lelystad	61	14%
Noordoostpolder	113	26%
Urk	39	9%
Zeewolde	32	7%
totaal	438	100

3. Achtergrondkenmerken

Aan het ondernemerspanel hebben de volgende ondernemers deelgenomen.

branche	n	%
landbouw, bosbouw en visserij (SBI 1 tot 3)	18	4%
delfstoffen, nutsbedrijven (SBI 6 tot 9)	2	1%
industrie (SBI 10 tot 33)	44	10%
bouw en installatietechniek (SBI 41 tot 43)	40	9%
handel in en reparatie van auto's (SBI 45)	12	3%
groothandel (SBI 46)	54	12%
detailhandel (SBI 47)	53	12%
vervoer en opslag (SBI 49 tot 53)	11	3%
logies, maaltijd- en drankverstrekking (SBI 55 tot 56)	24	6%
informatie en communicatie (SBI 58 tot 63)	19	4%

branche	n	%
financiële instellingen (SBI 64 tot 66)	4	1%
onroerend goed (SBI 68)	4	1%
zakelijke dienstverlening (SBI 69 tot 82)	87	20%
onderwijs, openbaar bestuur en overheid (SBI 84 tot 85)	9	2%
zorg (SBI 86 tot 88)	20	5%
cultuur (SBI 91)	2	1%
sport en recreatie (SBI 93)	6	1%
overige dienstverlening (SBI 94 tot 96)	26	6%
anders	3	1%
totaal	438	100%

Right Marktonderzoek

Emmawijk 55

8011 CN ZWOLLE

www.rightmarktonderzoek.nl